

BOHÓC A FALON

Éljen a szabadság! — kiált fel a film ifjú főhőse, hetykén szembenézve a kamerával, háta mögött a jómóddal berendezett szülői lakás, herendi porcelánjaival, katalogizált könyveivel.

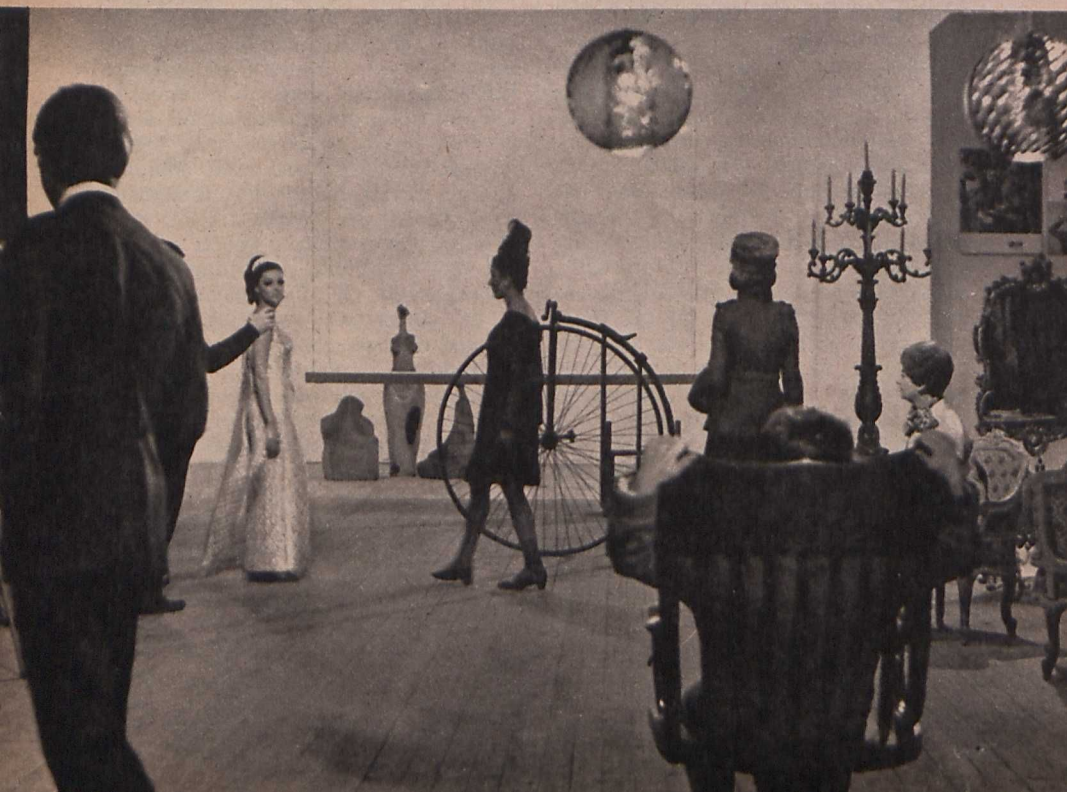
Éljen a szabadság! — kiált fel az elsőfilmes rendező, Sándor Pál, szembenézve a kritikussokkal, háta mögött a tekintélyes filmművészet, márkás nagyaival, katalogizált eszközeivel.

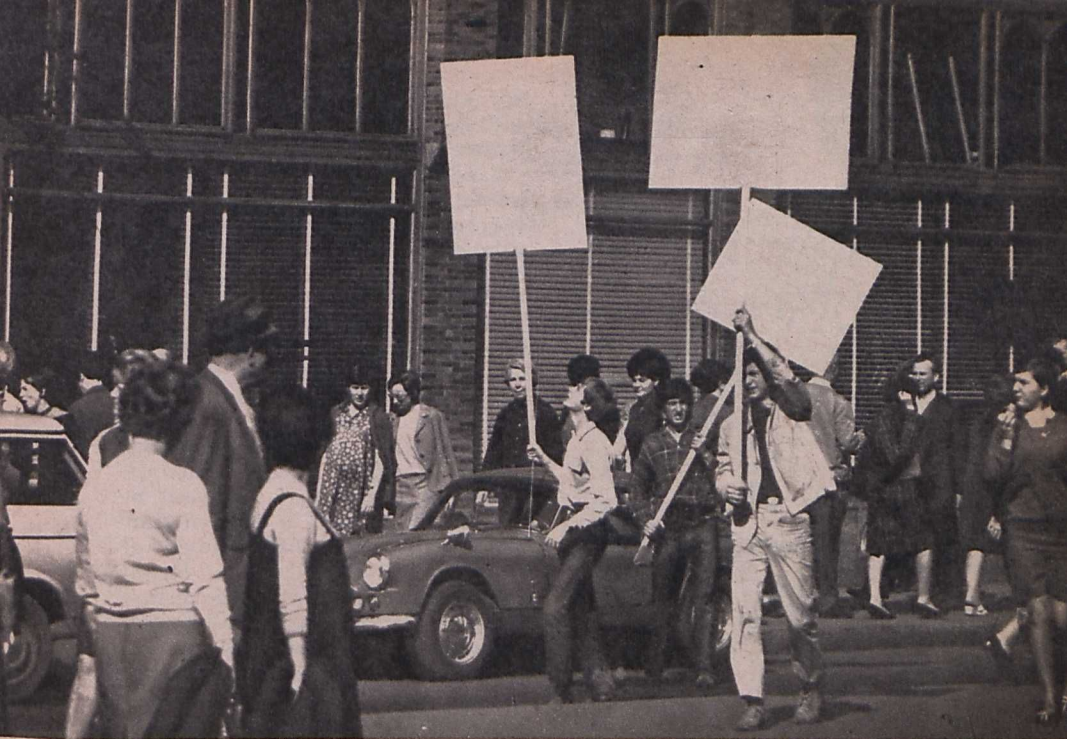
A kihívásra kész, kamaszos szabadságélmény jellemzi leginkább ezt az elfulló lélegzetű, elementárisan vidám, ide-oda csapongó filmet, nem a gondolatok, hanem elsősorban az izmok, a hangulatok, az érzékelés szabadsága; a csikó tör ki tavasszal ilyen bolondos örömmel a mezőre. Mintha a filmben szereplő srácok kissé megrészegültek volna az érettségi után, az iskola befejezésével rájukszakadó hirtelen atmoszféra különbségtől, és mintha a filmrendező-iskola befejeztével valami hasonló történt volna Sándor

Pállal is, amikor felvevőgépet, nyersanyagot és lehetőséget kapott a kezébe. Nem a tizennyolc—tizenkilenc éves korosztály problémáiról készített filmet, hanem ennek az életkornak a közérzetéről, bizonytalan lelkiállapotáról. A felhalmozódott és levezető szelepet kereső energiákról, amelyek még nem találták meg céljukat, értelmes rendeltetésüket. Akarnak valamit, ez kétségtelen, de hogy mit, még maguk sem tudják. Jelképesek a hatalmas, fehér táblák, melyeket Kiki és barátai a járókelők megbotránkoztatására cipelnek az utcán. A táblák egyelőre üresek, mint ahogy akaratum, állásfoglalásuk iránya sem körvonalazódik határozottan. Sajátmagukon, de a körülöttük lévő társadalmon is múlik, mit ír majd életük az elkövetkezendő években ezekre a makulátlan táblákra.

Kiki, a film főhőse, valljuk be őszintén, elkényeztetett és kissé infantilis. Elkábul a felismeréstől,

Fényképész-műterem

Tüntetés az üres táblákkal

hogy a jövő a választás beláthatatlan gazdagságát kínálja számára, ezernyi ismeretlen lehetőség várja, hogy még valójában nem döntött semmiről, még akárhol élhetne. De ez az ifjú lehetőség-milliomos, kótyagos felelőtlenségével így is sokkal rokonszenvesebb osztálytársnőjénél, aki őzike szemét tágra nyitva, egy elektromos számológép precizitásával tervezi meg előre életét, pontosan meghatározva, hány esztendősen megy férjhez, mikor és hány gyereket hoz világra, sőt körültekintésében még arra is gondol, hogy ikreket szülni ökonomikusabb.

A Bohóc a falon logikusan elmesélhető cselekménnyel nem igen rendelkezik. A könnyedén odavetett kerettörténet a három egykorú fiú véletlen összetalálkozásáról az épülő, idegen balatoni villában, ahová a zápor elől húzódtak, Kiki éjszakai fogsága a szűk kis kamrában, csak arra szolgál, hogy dramaturgiai alkalmat adjon a fiúnak, mindenféle

történetek kitalálására, melyekben álom, valóság és képzelet összekeveredik. Tóth Zsuzsa és Sándor Pál forgatókönyve látszólag teljesen kötetlenül szerkeszti eseménysorát, de a jelen, a múlt, a fantázia szeszélyes épülete biztos kompozíciós alapokon nyugszik. A gyermekkor emlékei, a gimnáziumi élmények, a kamasz-szerelmek, a komikusan komolytalan vágyalmok a férfiasan érzelmes barátságról, a megirigyelt csodálatos borsapkárról, az elképzelt halálról, melyet az önsajnálat és az önbecsülés drámai színekkel ecsetel, a fénnel és lendülettel teli részletek összbenyomása egy gondtalan, szerencsés nemzedékről ad hírt, amelyet sorsa megkímélt attól, hogy súlyos problémák terhe alatt idejekorán felnőtté komolyodjon.

A felnőttek világának csupán reflexei vetődnek a filmre, közvetlenül szinte sohasem találkozunk velük, csak a környezet tárgyaiban, a fiatalok véleményében öltének tes-

Kiki: Ferenczi Gábor

tet, vagy elkapott dialógus foszlányokban, melyek a tizennyolc évesek fülével hallgatva, kozmikus távolságból érkező, neveléses, értelmüket vesztett közhelyekké válnak. Sándor Pál finomabban és áttételesen közelíti meg mondanivalóját, minthogy a fiatalokról szóló filmek sztereotip képletéhez folyamodjon a szülők és gyermekek elhidegüléséről, a szülők felelőségéről; a *Bohóc a falon* kamaszai, mint valami titkos szabadság és öröm-szekta tagjai, inkább ironikus fölénytel tekintenek a felnőttvilág konzolidált birodalmára. Kiki engedelmes, jó gyerek, kellő tisztelettel viseltetik a család javai iránt, félti osztálytársaitól a selyem lámpaernyőt, nehogy kiszakítsák, félti a perzsaszőnyeget, nehogy folt essék rajta. Hangjában azonban ott bujksál a csúfondáros szemtelenség, ahogyan minden bizonytal magas társadalmi pozícióban levő jogász-papájáról beszél, vagy mamájáról, aki a grafológus emlékezetes szavai szerint azt hiszi, másképp lélegzik és másképp vérkering, mint a többi ember. De a rendező szemléletében is felvillan némi csúfondarosság, a teenager-világ ábrázolásában mindvégig ott érzünk

egy kis ironikus távolságot, a „felsős” öntudat kedves és megértő fölényét.

Sándor Pál első nagyjelméből tehetség és temperamentum árad, s egészen meglepő stílusbiztonság. Filmezése éppolyan felszabadult, mint kamaszfiguráinak bolondozása. Mintha számára a filmkészítés örömteli, vidám játék lenne, akár csak Kiki és barátainak a megrészegült kergetőzés a napon. Bármennyire is próbálja leplezni, érződik munkáján a bemutatkozás elfogódottsága is, a jellegzetes elsőfilmes önbizalom hiány, amely kompenzációként túlhalmozza alkotását bizonyítékokkal, hogy a modern filmkészítés minden csínját-bínját elcsajátította. Talán úgy érzi, technikai tudásának egész fegyvertárát közszemlére kell tennie. Képkimerevítésekkel, mozgástrükkökkel, kisfilm-etüdükkkel szakítja meg az ábrázolás eleven és érzékletes valóságát, s különösen a film második felében válik kissé fárasztóvá ez a produkció. A mulandó divatú trükköknél sokkal többet mond azonban a film megkapóan színes és lendületes képi világa, a képek kifejező erejére és dinamikájára alapozott dramaturgiája. Zsombolyai János szellemes és virtuóz mozgékonyagú kamerája szédületes iramban követi ezt a zabolátlan, kirobbanó kamasz életerőt. Jókedv és természetesség sugárzik az amatőr szereplők játékából is, Sándor Pál különleges érzékenységű színészvezetési készsége, tudjisten milyen lélektani fogásokkal oldotta fel a felvevőgépezet nem szokott sihederek viselkedésének „civil” merevségét. Kamaszszereplői: Ferenczi Gábor, Tardy Balázs és Szurdi Miklós felelőtlenül felszabadultsággal élnek a filmvászonon; mellettük Venczel Vera egyébként finom és fegyvelmezett színészi játéka, mintha idegen művészi materiát képviselne.

Éljen a szabadság! A *Bohóc a falon* üdítő másfél órája után a kritikusnak is egyet kell értenie ebben a film szereplőivel és alkotóival.

LÉTAY VERA